

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА

Орган Українського Національно-Демократичного Об'єднання.

Ціна 20 гр. | Адреса редакції в адміністрації. ЛУЦЬК на Волині, Алеї Б. Хроброго, 18

Передплата: в краї: на 1 місяць 1 зол., на чвертьріччя 3 зол., на пів року 5 зол. 50 гр., рік 10 зол.; за границею: на рік 2 америк. долари або їх вартість в вишій валюті.

Рукописів не звертається.—Оголошення після умови Непідписаних дописів не приймається.

Зробіть висновки

На день 2-го ц. м. назначений був у Львові Загальний З'їзд „Рідної Школи“. Є це установа, яку утримує українське громадянство Галичини, а яка керує справою українського приватного шкільництва.

Ще далеко до З'їзду в пресі почалась дуже гостра дискусія на тему тяжкого становища „Рідної Школи“ і його причин. Тому, що „Рідня Школа“ лежить цілим своїм тягаром на плечах Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО), то інші партії і на ґрунті „Рідної Школи“ розвели партійну боротьбу. Та ціла боротьба є звичайним безглуздям, бо не приносить жадної користи, а навпаки—підриває і авторитет і сили тієї установи, яка є добром цілого народу. Є це тим більше безглуздя, що, кидючи громи на Укр. Дем. Об'єднання, яке є найбільшою і найсильнішою українською партією на наших землях під Польщею, жадна інша партія не в силі перебрати тягару „Рідної Школи“ на себе. Наслідком того безглуздя і цьогорічний З'їзд не зкінчився, бо влада його розв'язала. Але так вже в нас заведено, що партія понад все; що для партії можна нищити навіть те, для чого існують партії, т. є. добро народу. Про це доведеться нам писати ще не раз. Тепер цікава для нас інша річ: цікаві для нас дві цифри „Рідної Школи“.

Що таке означає школа для народу, то починають розуміти в нас навіть найглухіші закутки. Турбуватися про школу, це для народу те саме, що для кожної людини турбуватися завтрашнім днем. Через те то й у нас так часто чуємо про школу, про її руїну, про конечність направити її. Через те писались нас раз і другий і третій шкільні декларації, через ту лунає у нас клич—закладати свої приватні школи, через ту й існують у нас наші приватні гімназії.

Ті самі турботи мають і наші в Галичині, хоч шкільна справа стоїть там без порівняння краще, як у нас, в Галичині є більше українських державних гімназій, як на Волині українських народніх шкіл. Але може якраз тому там і більше зрозуміння для школи. Турбуватися школою розуміють наші в Галичині—щось робити для школи. І цю ро-

боту ми бачимо в таких цифрах: у 1926-7 році до каси Головної Управи „Рідної Школи“ вплинуло з пожертв 204.164 зол. 57 гр.; у 1927-8 році вплинуло пожертв 231.459 зол. 05 гр. У тих цифрах є в 1926-7 р. 74.958 зол. 46 гр. а в 1927-8 р. 56.202, зол. 93 гр. пожертв українців, що їх доля загнала до Америки; решту 129.206 зол. 11 гр. і 175.256 12 гр. зложив сам край—Галичина.

У тих цифрах ще й те замітне: пожертви з Америки зменшилися, а в краї значно збільшилися. Є це наслідки безглуздої боротьби на ґрунті „Рідної Школи“. До Америки далеко, та й там не бачуть докладно того, що твориться в краї, і люде підпадають там під вплив руйнівної демаґогії. В краї все проходить перед очима народу, росте його свідомість і він у відповідь на демаґогію відповідає більшою жертвенністю на будівлю своєї твердині—„Рідної Школи“.

Для нас на Волині це величезні суми. В Галичині і їх за мало на утримання всіх шкіл, які утримує і якими керує „Рідня Школа“. На сьогодні „Рідня Школа“ має боргу 66.064 зол. 32 гр. Є це величезний борг. Але боргів не затає той, хто не має їх чим сплатувати; такому ніхто не позичить. Коли-ж „Рідній Школі“ заврили таку велику суму, то значить є до неї довіра. Коли-ж знов „Р. Школа“ затагнула той борг—значить є потреба цього; народ турбується своєю школою, а це вимагає жертв, вимагає грошей, і їх народ дає і дасть.

Скажімо, що в Галичині є тричі стільки українців, що на Волині. Порівнює—Волинь повинна би дати на „Рідню Школу“ (враз зі своїми „американцями“) понад 77.000 зол. Чи в нас є ті гроші для потреб „Рідної Школи“? А треба-ж знати, що наш народ на Волині є зможніший, як в Галичині. Це бачив кожний, хто у війну переходив через Галичину.

Зробіть же з цього висновки.

Все-ж таки не забувайте! Хай хоч стоси шкільних декларацій документально доказують владі, що наш народ домагається своєї рідної української школи. Ще півтора місяця осталося до останнього цьогорічного терміну виношення шкільних декларацій. Не відкладайте справи до останнього дня. Вносіть шкільні декларації хоч би це був вже й 4-ий раз. Домагайтеся своєї рідної української школи.

Організаційну нараду УНДО розв'язала поліція.

Дня 3-го листопада відбувалась у Львові організаційна нарада представників українського Національно-Демократичного Об'єднання зі всіх укр. земель під Польщею. Нарада відбувалась на підставі § 2 обов'язуючого в Галичині закону про збори і поліція могла лиш пе-

ревірити, чи всі присутні мають запрошення на нараду. Тудя прийшов комісар поліції і з наказу воствідства мав прислухуватися нарадам. Присутні заперестували проти того, а тоді комісар розв'язав нараду.

3 Укр. Парляментарної Репрезентації.

Дня 26 жовтня ц. р. відбулася нарада Української Парляментарної Репрезентації в присутності 26 членів, послів і сенаторів. Як першу точку нарад обговорено докладно положення краю і тактику обох Клубів на парламентарній арені.

Потім приступлено до перевибору Президії. Клуб ухвалив висказати повне довіря дотеперішньому провідові Парляментарної Репрезентації і затвердив дотеперішню Президію Клубу в повному її складі.

Кривавий 1-ий листопад у Львові

1-ий листопад це в Галичині українське національне свято. В цей день 10 літ тому українці перебрали у Львові владу у свої руки і започаткували завзяту, криваву боротьбу за свою незалежність. Боротьба була нерівна—й українці впали. Але осталась пам'ять великих днів, яка кріпить в народі віру у майбутнє. Пам'ять тих днів святкують наші в Галичині 1-го листопада. У цей день рік-річно відбуваються по цілій Галичині святкові обходи й панахиди по поляглих борцях за волю, а вся преса присвячує свої сторінки дорогим споминам і міркуванням про Великі Дні. Цього року це свято набрало більшої сили, як звичайно; це-ж бє десятиліття народнього здвигу. Але цього року скропилося воно кровю на вулицях Львова, що 10 літ тому перший підніс гасло боротьби.

Починаючи до заворушень, в яких цього року полягали на вулицях Львова кров, дали такі випадки: В ніч під 1-го листопада поьявились у Львові на будинку університету (б. краєвий сойм) і на Високім Замку українські блакитно-жовті прапори; тієїж ночі хтось підірвав бомбою польський пам'ятник „Обровьцуф Львова“ і підстрілив поліціанта. По місті розкидано летучки Української Військової Організації. Згодом з'явились відомі польських студентів, які зібрались в силі кількох тисяч під пам'ятник Міцкевича в центрі міста.

У всіх церквах правились панахиди по поляглих, а в архикафедральній церкві св. Юра й на площі під церквою зібралось понад 5 тисяч українців. Вечером після панахиди, організувався похід, який рушив в сторону середмістя. Похід заступила поліція, на яку хтось кинув камінням; були й револьверні стріли. Поьявились ранені з обох сторін. Врешті поліція розігнала демонстрантів.

Тимчасом зібралась маса поляків, переважно студентів, і рушила під будинок Т-ва „Просвіта“. Впавши до будинку, вона знищила друкарню Т-ва і переплетню. Поломано

машини, повнщено все, що було приготовлено до друку, що було надруковано, що вже оправлялось. Юрба все била, трощила рвали і викидала на двір через вибиті вікна. Робітницю в переплетні М. Філюсіну викинуто через вікно з першого поверху, вона поломилась собі руки й ноги, з чого через день померла в шпиталі. (Поліційне зізнання каже, що вона сама з переляку вискочила через вікно). Нароблено великих шкід і в друкарні „Діла“ (попсовано дорогу ротативну машину).

Після того розшала юрба напала на друкарню „Староцигі“, де друкується „Новий Час“, „Народня Справа“, „Неділя“ й інші українські газети і також знищила її. Потім знищено головний склеп і бюро „Маслосоюзу“, до якого напасники дістались, розпорозши задіану рулету. Провало все приладдя й уладження та біла двох вагонів готового до експорту масла. В ночі на площі „Сокола-Батька“ спалено всі забудовання і стеници.

В цілому будинку „Дністра“ повважвано всі вікна. Зруйнувано редакцію й адміністрацію „Нового Часу“ й „Народньої Справи“. Правдивий штурм повела юрба демонстрантів на український Академічний Дім“. Очікуючи нападу, укр. студенти забарикадувались, а при сутичці впали стріли й полягали кров. Весь низ і перший поверх „Акад. Дому“ знищено. Знищено й всі образи художньої вистави, яку тут улаштували учні великого українського маляря Новаківського.

Після цих подій осталося у Львові багато ранених, а ще більше арештованих, та величезні матеріальні шкоди в українських установах. (Школи виносять поверх 30.000 дол.). Польська преса вдарила в набат і звиває до репресій проти українців і проти їх організації та установ, а особливо проти „Просвіти“, різних економ. установ і Українського Національно-Демократичного Об'єднання (УНДО). До Львова виїздала з Варшави спеціальна комісія для розбору кривавих подій.

В звязку з описаними подіями арештовано кількадесят українців, головним чином студентів.

ПОЛЬСЬКИМ КООПЕРАТОРАМ В АЛЬБОМ

Польські кооператори вчать нас засад кооперативі і сердяться, що ми не беремо собі до серця їхньої науки. Признаємо, що нам багато дещого треба навчитися від поляків; от хочби тієї штуки, як дійти до того, щоб ми других повчали, а не щоб нас вчили. Не вадялоб повчитися й деяких засад польської кооперативі, але не зі слів, а з діл польських кооператорів. Бо кооператива, помімо свого міжнароднього значіння, служить в першу чергу тим народам, які її будують. І це якраз є головна засада і ціль польської кооперативі на наших землях. От хочби такий зразок.

Недавно відбувся в Луцьку збори польської кооперативі „Рольнік“. До тієї кооперативі належить дуже багато українців і навіть в управі сидить українець, ще й голова повітової „Просвіти“. (Правда — українці тули його не послали і своєю працею в тій кооперативі чести українцям він не робить. Це в власній практиці дуже добре знають самі поляки). У цій справі читаємо в „Пшегльонді Волинській“, таку замітку:

„... загальні збори кооперативі „Рольнік“ в Луцьку постановили, щоб дотеперішню назву „Рольнік“ змінити на „Осада“. (Везумовно назва більше відповідає суті і цілі тієї кооперативі). Українці, що входять до управі, не погоджуються з тією постановою і заповідають своє уступлення (хіба вони сиділи

там для гарної назви, а не для грошей?). Крім того загальні збори висловили недовірра п. Янові Грабовському, дотеперішньому скарбничковій кооперативі „Рольнік“, відомому з його українських симпатій. (Добра наука для українців). Поза тим декотрі члени висказалися проти українського напису поруч польського на вивісці. (Зовсім правильно. На що замазувати людям очі!) Всі ті постанови є для нас (для „Пшегльонду Вол.“) дуже незрозумілі і свідчать хіба лиш про нездорові тенденції між членами „Рольніка“ (завнаки — дуже щирі), які забувають цю властиву ціль своєї кооперативі. Це то правда. Непотрібно розкривають карти, та це так не в пору). Або праця на полях кооперативним для всіх рільників, без ріжнці їх народності (хіба вони в це вірять —), або політика — треба нарешті рішиться“.

Як що „всі ці постанови“ для Пшегльонду Вол. дійсно незрозумілі, то нам трохи соромно за урядів засад кооперативі. Бо для нас ті постанови аж завгодно зрозумілі, як зрозумілі й те, що поляки з „Рольніка“ не хочуть розуміти тонкої політики „Пшегльонду Вол.“ і польських кооперативних провідників. Вони є людьми життя, а не політики. І ми на кооперативному полі також політики не визнаємо. Ми йдемо за життям, яке виявлено неочікувано користі і води і вогню, але яке їх примирити не може.

Що діється в світі

Пусті надії на обмеження озброювання.

Вже з давних-давен у держав такий звичай установився, що після потайної своєї роботи — ріжні пактів чи союзів — після таких чи інших дипломатичних виступів чи навіть збройних акцій, кожна держава видає пояснення такого чи іншого свого вчинку, пише коментар до нього, оправдує його великими інтересами світового миру, словом друкує цілу книжку. Кожна держава має свій колір для такої дипломатичної книжки. Через те часто можна вчитати в газетах, що — мовляв — така то держава видала білу, чи синю, чи оранжеву і т. в. книжку. Це й має, означати, що якась одна держава чи група держав, вступає перед цілим світом і старється виправдати якісь свої вчинки.

Оже недавно впустили у світ такі свої книжки дві держави: Англія — білу і Франція — синю. Обидві вони публікують акти у справі заключення англо-французького морського договору, про який

уже писалося в нашій газеті, і виправдують себе, відповідаючи на питання всесвітньої громадської опії — для чого цей договір?.. Після тих книжок виходить, що цей договір — найневинніший, що в ньому нема нікому ніякої загрози. Але хто вміє читати дипломатичну писанину, тому все ясно. Англія, загрожена Америкою, витискає зі всіх світових ринків, борониться таким робом, що даючи Франції вільну руку в Європі (тут, до речі, не мішає пригадати французький план вирішення східно-європейського питання, в тому числі й українського, про що, так голосно кричалося у пресі цілого світу), отримав від неї вільну руку на океанах. Опершись об себе плечима, один союзник (Англія) звертається обличчям до Заходу, другий (Франція) — до Сходу. Як тільки з'являється ті книжки, Кулідж — президент Північно-Америк. Союзу — Держав — офіційно заявив, що тепер не варто провадити перего-

ворів про розброєння, бо тепер усякі події на близьке обмеження морських зброєнь є цілком пусті. Отже не до миру, а до чогось протилежного посуваються події в політичному світі.

Поляки й литовці.

Поляки й литовці після довгої перерви знову розпочали переговори. І на той раз місцем для перемов призначено німецьке місто Кенігсберг. Сюди вже приїхали — польський міністер закорд. справ Залеський і директор східн. департаменту Голушко, з боку литовського приїхав премер Вальдемарас. Головним завданням теперішньої польсько-литовської конференції є встановлення постійного комунікаційного зв'язку поміж тими державами. До цього часу, як відомо, польсько-литовська границя замкнена і Литовці не хочуть робити з поляками жадних умов, поки не буде вирішена справа Вільна в їх користь. Думають, що на цей раз справа комунікації буде вирішена позитивно, а справа Вільна не буде зачіплена. Так хочуть великі європейські держави.

Знов земля для жидів.

В серпні місяці Президія Центр. Вик. Ком. СРСР ухвалила ряд постанов у справі приділення на Кримі і на Далекому Сході землі для тих жидів, які переходять на трудове сільське господарство. ВУЦК постановив призначити для посе-

Замах на польського консула в Празі.

Польська преса доносить, що 31-го жовтня українець студент емігрант П. Пасюк доконав замаху на польського консула в Празі. Замах не вдався, а замаховця арештовано. На поліції зізнав Пасюк, що хотів пімститися на Польській Державі в день проголошення України 1918 р.

Афганістан і Персія.

Ці дві азійські держави виразно стали на ґрунті європеїзації. Особливо в Афганістані, як про це ми вже писали, хан Амануляч став рішуче заводити європейські порядки й культуру. Це не подобалось прихильникам старовини, яку Амануляч почав ламати, і повстали проти хана — реформатора, мабуть не без підтримки з боку якоїсь держави, якій не хочеться, щоб Афганістан освічувався і став сильним. Але, як подають газети, Амануляч це повстання рішуче задушив. Що до причин повстання в Персії — відомостей немає.

Поветання на Вел. Україні.

З Бесарабії повідомляють, що на Україні повстали селяни. Ніби то одеські газети пишуть, що селяни в одному місці пішли навіть проти війська, яке приїшло їх усмирят.

До тої й подібних відомостей

РІЖНІ ВІСТІ

● Польське міністерство комунікації обрахує, що з останньої підвишки ціни на переїзд залізницями матиме до 70 міль. зол. річно.

● Німецький повітроплав „Гр. Цеселін“ повернув з Америки з 23-ома пасажирами. Один білет за переїзд коштував всього тільки — три тисячі доларів.

● А. Овінович, урядник III відділу польськ. Ген. Штабу вийшов без пальта і кашелюха на чорну казу, а з ним вийшло 25.000 зол. призначених на платву урядникам. Звичайно — пропав він і гроші.

● В Давії і Англії впроваджено до шкіл читання газет. Читають там газетні статті, а потім розводиться школярами дискусія над прочитаним. Газетні гедіня тішаються великим зацікавленням. — А коли то ми дійдемо до того, що в нас хоч

треба односитись обережно і легко так не давати вірж. Але є не правда, що на Україні починається голод, від селян забирають їх кривавицю хліб — а коли так, то повстання селян цілком можливі.

старші будуть як слід газетою цікавитись?

● Щоби Троцькому неудилося на заслання, то його прихильники добиваються заложення університету в місті його заслання. Ректором бувби Троцький.

● День 27 серпня, коли підписано мировий пакт Келльога, хочуть оголосити святом світового миру. Чи може тепер будуть страшні гармати, щоб у це свято стріляти на віват?..

● В Парижі п. чав виходити двотижневик „Ранок“ на мовах французький і український. Редактор п. Перешиця. Завданням своїм поставив інформувати французьку публіку про „Україну“. Вже вийшов 2-ий зошит.

Будуть нові податки. Рада Міністрів затвердила проєкти нових податків: ґрунтового, від помещань, маєткового і оборотового.

П. Павленко.

Богослужбова мова в Православній Церкві.

(Кінець).

Після завоювання арабами православного сходу на територіях старого християнства зайшли поважні зміни. Области трьох славних колій патріархатів значно зменшились. Грецький елемент там підупав, зате набрав сили новий елемент — арабський. Богослуження на грецькій мові його не могло задовольнити, через те араби почали домагатись своєї рідної мови в богослуженні — арабської. Араби своє осягнули, і тепер арабське богослуження можна почути в ріжних місцях патріархатів Антіохійського, Єрусалимського і Олександрійського. Особливо в Антіохійському патріархаті воно входить у все більшу і більшу практику після того як патріархом уперше тут став араб Мелетій (+ 1906 р.).

Рідну мову в богослуженні ввели і Румуни, або Волохи. До XII в. вони були в залежності то від болгарської церковної зверхності, то від сербської і в богослуженні вживали церковно-словян. мови. В XII в. Румуни утворюють свою окрему церкву з адміністративним

осередком у Тирнові. В кінці XIV в., після Косовського побоєвища і завоювання турками, вони переходять під владу Царгородського патріарха і підлягають йому аж до часу свого національного визволення. Не вважаючи на тяжкі умови свого національного життя, Румуни зберігли свою народність, православ'є і свою румунську мову, на котру в р. 1679 було перекладено Митроп. Досифеем Сучавським богослуження. Не легко їм обходилась національна боротьба. Найгострішою вона була в Македонії, де румунів нараховується коло півмільона. Тут їх греки хотіли винагородити, обречити при допомозі церкви. Коли під проводом їх національного ватажка Апостола Маргарити почався тут національний румунський рух, то греки організували систематичне переслідування всього румунського. Кожний священник, що вжив у церкві румунської мови, підлягає викляттю і церковному відлученню. Але це не стримувало священників-румунів од того, щоби відправляти по румунському. До якого напруження доходила там ця церковно-національна боротьба, видно з такого факта, описаного Braislfordom („Methuen“, 1906, pp. 189—190). У м. Монастирі помер один Румун. Рідня бажала його поховати по-румунському. Єпископ — грек заборонив румунську відправу. Рідня стояла на своєму. Прийшлося апелювати до місцевого судді — турецького каймакама. Каймакам не міг нічого зробити без інструкції з Царгоро-

ду. З Царгороду прийшло розпорядження стримати похорони, поки не збереться уряд, обміркує і видасть постанову. Ясно, що на все те потрібно було багато часу, — і тіло небжчика було набальзамовано. Час минав, з Царгороду нічого не приходило... Тоді греки й румуни почали між собою біжку з-за тіла. На ринку зібралася юрба, якої не могла розігнати навіть кінна поліція. Валі (губернатор) був у прикрому становищі. Накінець він телеграфує просто до султана, просячи дати дозвіл поховати мерця будь-як, бо иначе юрба знищить місто. Нарешті надійшла постанова: через те що уряд не може задовольнити одночасно ту й другу сторону, то покійник мусить бути закований в землю без усякого погребового богослуження... Оповідання це зап. саме в поважному творі члена македонського комітета допомоги (1903-4 рр.). З нього ми бачимо, якою впертою й безглуздою буває політика винагородовування та як дорогі бувають людям національні традиції, на які жертви готова любов до свого рідного... Македонські румуни таки добилися свого: 1905 р. вони були визнані султаном за окремий нарід з правом мати своїх священнослужителів, свою румунську богослужбову мову, вчитися своїй мові в школах і т. н.

Одночасно з Румунами боролися за свої національні права в церкві, з'окрема за богослужіння на рідній мові, Серби, що живуть у

ДОПИСИ

3 життя „Просвіти“ на Поліссі.

Згідно зі зміненням і затвердженням владою новим статутом Т-во „Просвіта“ в Берестю має право відкривати повітові філії. За браком відповідних людей, а властиво взагалі за браком людей, дотепер ця справа стоїть погано. Щойно в Берестю відбуто дня 21.Х ц. р. загальні збори філії „Просвіти“ на пов. Берестейський. При виборах ради зголошено було дві листи: одну від місцевої інтелігенції і другу від „Сель-Роб“—лівиці. Пройшла перша листа і д-ради виїшли: Д-р В. Дмитріук, Н. Горшарук, М. Яковенко, М. Гривевич, І. Паренюк, О. Богдюкевич і Гн. Олесіук.

Характерно, що коли прийшов представник адміністрації, то все допитувався, чи є вже п. посол Хам, який ніби то мусів на ці збори прийти. Як потім виявилось, с.-робн таки дійсно його чекали, надіючись, що п. посол волюничю демагогією, як на попередніх зборах, доведе до розв'язання зборів і тим самим не дасть можливості вибрати „фашистсько-уждо-петлюрівсько-контр-революційної“ ради.

На щастя все обійшлося пристойно. П. посол не прийшов, бо день тому його побили. Тільки towarzysz Панасюк дозволив собі від імені „певної“ групи (здається 10 чол.) висловити протести проти вибору такої ради. Між иншим про цього „оборонця“ працюючого люду, який щойно відрокру став українцем (до того він був „радикальним“ білорусом), хотять дуже вперті чутки (про це не кричаться кажут політичні вазні), що він служить на „два фронти“. А він же зі своєю „радикальною лівиною“ треться серед місцевого укр. робітництва. Але прийде час, що й там на ньому пізнаються.

Просвіт'янин.

Чи то-ж ми найгірші?

(с. Кичани, пов. Любомль).

Живеш собі в селі і здається тобі, що все в ньому так як має бути. Люде живуть, в будні працюють, а в неділі й свята відпочивають. Є гарні, а є й погані між ними. Але п'яństwo, карти, а то й злодійство з села не виводяться. Проте й те неначе так має бути, коли поза село носа не висуваєш. Але як кудись поїдеш, як газету прочитаєш, визнаєш, як інші люде живуть, то й сором бере за наше село. Чи знають в нас про якусь організацію, чи цікавляться в нас книжкою, газетою, чи знають про ту боротьбу, яку веде наш народ за краще життя? Ні! Немає в нас

НАТУРА ПРОМОВИДА.

3 приводу виступу М. Горького.

„Славянські ль ручій сольются в русском море“...
3 творів Пушкіна.
„Мітька брехом навалився“...
3 творів Горького.

Співець „раклів общерасейскіх“,
Що Горькім сам себе нарик,
Лишив мовчанки фарисейські,
Нарешті розв'язав язик.

Недарма в честь свого „папаші“
Себе Максимом він назвав,
І Волги—„рускої мамаші“
І Стеньки—заповіт пізнав!
Во за царя—як раз мовчанка
(„Хохол“ за золото приймав!)
Була найліпша „приманка“—
Максім на дудку волі грав!..

Алеж тепер—царя немає,—
І стало все—„наоборот“,
Його герой там засідає,
Теж—і „роботає“ і „жрьот“!

Тим-то „завети“ Катерини
„К рукам Хохландію прібрать“
Нові московські паладини
Найперше мусіли справляти!..

А як „хохла“ взяли за чуба,—
Що тут „лімоннічать“—„плевать“!

Зіграли добре в „гору—дуба“—
Знов „Мітька“ може „удержать“!
Орієнтація на „Мітьку“—
Ого московський ваш „шумскізм“,
І декорації всі—к дідьку!—
Це ваш, Максиме, „героїзм“!

Бо від тих похвалок, від крику,
Стетерія нарід, мов п'яний,
А ліпш „па-рускі“—просто в пику,
То протверезить нас хутній!..

Ну, що ж—читати Ваших творів
Не будемо—і поготів!—
Бо у бруднім московським „морі“
Топить не хочемо „струмків“!

„Тюрми“ московської віконце
Ще хистить навісну ціт'ю,
Дарма—засяє ще нам сонце,
Навік розвалим ту „тюрму“!
І бруд московський з себе змиєм,
Ганебний слід обох „культур“,
Від Ваших орд поставим мур,
І верно золоте засієм!..

Л. Р

*) свого часу Горький не дав дозволу на переклад своїх творів на українську мову, сказавши, що українська мова—„нарече“.

організацією церковного українського хору, багато спричинився до поширення національн. свідомости серед Володимирського громадянства. Шеметидо також завів у с. Лопушному добрий хор, який співає в церкві по українському. Обидва ті примусові перенесення громадська опінія ставить у зв'язок з протипроукраїнським походом російщини, що особливо активно почала працювати після відомої Митрополітчої відозви у справі українізації церк. служби.

НОВИНКИ

За Рідний Край багато їх лягло віким не оплаканих. Багато їх лягло віким непохованих. А вони були молоді. Вони хотіли жити. За свій нарід, за нас, за прийдешні покоління вони зложили свої голови. Їм належить пам'ять і пошана. Вічний їм покій і пам'ять — З промови п. о. Пащевського на панакхиді, яка відбулася 1 го листопада в Луцьку, по українських воїнах, що за свій край і нарід полягли.

3 приводу 10-ліття Луцької „Просвіти“ Т-во має влаштувати свято з академією і великим балом. До справ „Просвіти“ втерлася тепер люді, які кричать проти політики в „Просвіті“, але які служать політиці, тільки політиці вразної „регіональної“ заваски. Вони то хочуть, щоби на святі була і „влада придержака“ і взагалі всі чинники, що проповідують витерте, як п'ятак „спулжиче“. Ну, а як же буде з „Просвітами“ в Ковлі, Дубні і Рівному?

3 Кам'яця Лит. до Берестя шлях через Київ. Нам прислали коперту листа висланого з Кам'яця Литовського на Поліссю до Берестя. Адреса на він написана в горі по польськи, ввизу по українськи. Цього останнього вистарчало, щоби лист помандрував аж до Києва, де прибили київську поштово печатку і направили лист до Берестя. Не надіявся лист в Києві побувати, а за поштовими порядками довелося.

Кликав помочі і за те згинув. В Мадейові біля стації напали незвідомі люде й почали грабувати помешкання Гіляра. Його 16-літній син Машко вибіг на подвір'я і почав кричати рятунку. Тоді один з грабників стріляв до нього і він по двох годинах помер.

Роблять на горілиці інтерес держави, хотів спробувати того шаста і Андрій Балзук в с. Ремель на Рівенщині. Але викрила його горальню поліція і він дійшов до тієї правди, що горілка не всім виходить на добро.

Церковне життя

Собора не буде.

30 жовтня Митроп. Діонісій розіслав до всіх членів митрополіт. Ради повідомлення такого змісту: „Уважаю за свій обов'язок сповістити Вас, що зібрання Митрополіт. Ради, яке мало бути скликаним в кінці вересня б. р., не відбулося з обставин од Вищої Церковної Влади незалежних. Скликання Ради проектується в м. грудні, як що не виникне якихсь неочікуваних і непередбачених перешкод. На грудневій сесії Митрополіт. Ради передбачається розглянути матеріали, що відносяться до скликання Помісного Собору, в зв'язку з побажаннями і вказівками, які одержав я з Міністерства Визнань. Діонісій — Митрополіт Варшавський, Волинський і всієї Польщі“. Отже, як можна було передбачати, все йде так, що православні в Польщі не скоро дочекаються Собора. Зібрання чергової Митрополіт. Ради в кінці вересня не відбулось „з обставин незалежних“, а „неочікувані й непередбачені перешкоди також „виникнуть“—і через те не відбудеться проєктоване зібрання Митроп. Ради і в грудні.

людей, що заложилиб „Просвіту“, кооперативу, — що гургувалиб інших на громадській роботі. Але, чи тож справді ми найгірші? А ну-мо, розгляньмося між собою та поспробуймо взятись за громадську роботу! Рівняймося до інших!

Місцевий.

Таким чинном не буде Собора, як нема жадної роботи і з тих переклад. комісій, що ніби існують при Синоді і при Міністерстві Ісповідань.

Трудно боронитись без підтримки.

Настоятеля Вишгородецької парафії, прот. Закидальського, на якого звернуто всю вину за відомі події підчас нічного нападу поляків 12-го серпня, розпорядженням Митрополіта наказано перенести з Вишгородку на іншу парафію поза межі Кремянського повіту. Таким чинном Митрополіт, який спочатку боронив о. Закидальського, тепер уступив перед вимогами Вол. Восвідства і Міністерства і вже не боронить священника, який твердо встояв на посту і не віддав церковних ключів, хочай напасники грозили йому смертю. Чи після того можна вимагати від наших панотців сміливості й твердості в обороні своїх і взагалі інтересів православ'я перед ворожим наступом, коли їх не боронить вижча церковна влада?..

Нові жертви антиукраїнської роботи

До Волинської Духовн. Консисторії прийшов наказ Митрополіта, щоби перенести з Володимиря а соборної церкви до іншої парафії дяка Тележницького. Також має бути перенесений з парафії с. Лопушна (пов. Крем'ян.) дяк Шеметидо. Обидва вони—люди освічені п. Тележницький має високу музичну освіту, власні композиції і

Накінець варто згадати про цікаву офіційну спробу завести в богослуження мову живу російську. Зроблено це було власне для священнослужителів абхазців. А саме: треба для абхазців видано було на двох мовах—ті часті служб, що вимовляються голосно, видано було на мові абхазській, а ті, які треба читати тайно,—в мові російській. Таким чинном, відправляючи службу Богу, чи треба, священник голосно молився по—абхазському, а зтиха—по російському. І це було так зроблено не з примхи перекладачків і видавців, а з відома і дозволу Вищої Церковної Влади російської (Церк. В'їд. 1907 № 48, 2132). До речі треба сказати, що це було 1906-7 р., коли в „свят. синоді брав уділ Антоній Храповицький, в той час архієп. Волинський. Як же дивно тепер чути від нього громи проти української мови в богослуженні і заперенювання, що він однаково не позволив би завести в богослуження і мову російську. Не вже тільки для кавказських верховодців було зроблено виняток?..*)

Ми подали коротенький історичний огляд богослужбової мови в православній церкві, починаючи з перших двів її повстання і кінчаючи нашими часами. Старалися бути об'єктивними, опиралися лише на слово Боже, факти та історичні документи. Прочитавши цей огляд, кожний мусить зробити з него тільки такий висновок: Православна Церква ніколи не противилась заведенню в богослуження живої народної мови, завжди йшла назустріч бажанню народів слухати слово Боже та служити Богові на своїй природній мові. Проти заведення народної мови в богослуження сули лише ті, що релігію притягли на службу свої політиці, що при допомозі Церкви старались заузримати свій політичний і національний вплив серед народа їм чужого політично й національно.

Звідси повинні зробити належний висновок і ми, українці. Наші бажання завести для народа нашого службу Богу в його рідній українській мові не задовольняються, наші змагання в цьому напрямку зустрічають спротив і різні перешкоди з боку ворожої нам сили. Але цей історичний огляд указує нам, що і другі народи були в такому ж становищі, як і ми, але вони боролись вперто організувати й одвоздіти—і добились свого. Так мусимо добитися свого й ми. Наша чиста справа, наша правда таки візьме гору. А щоби це сталося скоріше—треба нам організувати, однозгідно й розумно боронитися, боротися й боротися, не зневіряючись, не падаючи духом.

тій частині Македонії, яка відома під назвою „Старої Сербії“. Розуміючи, що головною перешкодою до заведення богослужіння на рідній мові в чужий грецький єпископат—ворожий до сербської нації, який носить з ідеєю „Великої Греції“*) Сербі домагалися обсадження Ікубської і Призренської Митрополії природними сербами. Призренська катедра була Сербами здобута легко: після смерті у році 1895 Митрополіта грека Мелетія патріарх призначив на цю катедру Діонісія—серб, який відразу розпочав богослуження на сербській мові. Окладніше справа була в Уекюбі. Митрополіт Методій—грек умер 1896 р.; його наступником патріарх призначив Амвросія—також грека. Але коли той прибув до Уекюба, то застав катедралий собор зачиненим та забарикадованим і все сербське населення проти себе. Турецька влада силою відчинила церкву, і Амвросій відправив службу Богу на грецькій мові, але в присутності лише турків, які стояли тут з насадженями багнетами, щоби втримати сербів од насильства. Бойкотований сербами, Амвросій згодом зрікся, а на його місце було вибрано в р. 1899 Фирмиліяна—серб, який був висвящений на єпископа лише 1902 р. Фирмиліяна сам правив по славянському, але після його смерті ствердилась тут мова сербська (Fortescue, Op. ant. cit. 321-7, 397).

*) Зовсім як унас—єпископат московський і носить з ідеєю повернення „єдиної недільної“

У відповідь на численні замовлення з краю і заграниччя повідомляємо наших Шановних відвідувачів, що перший наклад Історичного Календаря-Альманаха на 1929 р. вже від місяця вичерпаний, так що ми мусили друкувати другий наклад. І тому не могли в пору поладнати надісланих замовлень.

Другий наклад календаря вже появилася в друку. Ціна 3 зол., в поштовою пересилкою зол. 3 50. Звертаємо увагу, що другий наклад може також в скорі вичерпатися, а тому просимо спішити з замовленнями.

Управління ЧЕРВОНОЇ КАЛИНИ Львів, ул. Руська ч. 18 ч. тел. 57-79. **Місячні кооперативно-господарчі курси в Ковлі.**

Заходами Укр. Кооперат. Установ м. Ковля і за допомогою Інспекторату Ревіз. Союзу Укр. Кооперат. в Луцьку урляються безплатні місячні (від 15.XI—по 15.XII-1928 р.) кооперат.-господарчі курси в м. Ковлі по програму, склад, Р. С. У. К. Фаховими силами викладатимуться на курсах наступні предмети:

1. Історія й теорія кооперації,
- 2) Кредитова кооперація,
- 3) Організація торгівлі й кредиту,
- 4) Рахівництво споживчих і кредитових т-в,
- 5) Купецькі рахунки й калькуляція,
- 6) Кооперативне право,
- 7) Товарознавство,
- 8) Торговельне листування,
- 9) Організація й практика кооперації,
- 10) Молочарство і молоч. рахівництво,
- 11) Яйцарство,
- 12) Культурно-освітня праця кооперації,
- 13) Значіння кооперації в сільсько-господарстві,
- 14) Укр. мова.

Курсанти мають самі подбати про харчі, постіль і вомешкання. Також і прохання про прийаття на курси провадиться до 15.XI б р. в „Народному Кооперативі“ при вулиці Варшавській ч. 25 щодня крім свят.

Курсанти, по закінченню курсів і складенню іспитів, одержать свідоцтва.

Комітет

До Українського Громадянства і Українських Видавництв.

Десятки тисяч населення кидая рік рідно рідну землю, щоб шукати кращої долі за морем. Ідуть вони у невідоме. Може на згубу, а може на щастя, всі вони відчувають потребу розради, опіки і піддержки. Такою розрадою і піддержкою являється книжка.

Ріжні народи розуміють це і тому скрізь, чи то на збірних пунктах, на етапах, на кораблях улажують для емігрантів бібліотеки, з яких ці емігранти користають в часі мандрівки на чужину.

Український емігрант не має своєї книжки, а чужої не читає бо не вміє. Марнує тому часами і не користає зовсім в часі дороги.

Щоби цьому зарадити, щоби дати моральну піддержку українському емігрантові, рішило Товариство Опіки над Українськими Емігрантами скомплетувати декілька бібліотек, які можна буде примістити на еміграційних етапах, на яких здержуються наші емігранти, і на кораблях, які наших емігрантів перевозять. Звертається тому наше товариство до українського Громадянства, як і всіх українських видавництв з проханням надіслати йому книжки, головною белегристичного характеру, котрі будуть ужиті для бібліотек українського емігранта.

Львів, дня 1 жовтня 1928
За Товариство Опіки над Українськими Емігрантами
М. ЗЯЧКІВСЬКИЙ голова
Др. В. КОНСТАНТИНОВИЧ секретар

Цікаві річі

Американський хмародер.

За прикладом Америки починає пнятися в гору й Европа, т. е. починає будувати так звані дома-хмародери. Європейські хмародери сягають заледви до 10 поверхів, але й це вже видко на європейській ґрунт за багато, бо „хмародери“ валяться і засипають звалищами десятки людських жертв. А от в Америці якось не валяться хмародери, хоч там виганяють їх до 50 поверхів. Пригляньмося такому одному ньюйорському хмародерові—Еквітебл Вилдінб.

Той хмародер має 43 поверхи, в них 3 в землі. В ньому є 10.000 дверей, 5126 вікна, 15.000 електричних ламп, 63 підйомних машин (вінд), які вивозять людей на гору і звозять вниз і 4.800 телефонічних апаратів. Будинок зуживає річно на центральне опрівання 2,860 бальонів нафти, а потребує 120 гальонів води. Будинок відвідує денно що найменше 127,000 людей. Вінди, що їх ввозять, зробилиб по землі варік 275.000 миль. Будинок має свою пожарну сторожу і 450 службовців, що тільки сліdkують за порядком, 176 робітників мие кожної ночі підлоги. В канцеляріях, що містяться в будинку, працює 12.000 службовців—чоловіків і жінок.

Це то є хмародер! І не валять-ся!.. Але це є в Америці.

Чорнильні плями.

Чорнильні плями тепер дуже поширені. Майже в кожній хаті є кільккалітній „писар“, який тільки й

знає, що мале чорнилом, що попало; найпаче вбрання, білизну і т. д. Якже повбуватися тих плям?

Чорнило на білизні намочити на 1-2 дні в сврому солодкому молоці. Коли б пляма за цей час не зникла, мочити її довше, а потім випрати звичайним способом.

На білому матеріалі натерти плями спілим помідорам. Пляма агіне і при тім матеріал не зничиться, як буває при інших засобах.

Чорнило на матеріях вовняних і бавовняних зникає, коли натерти пляму терпентиною (скіпідаром).

Веселий кутик

Чиє зверху?
— Моя дочка у 16 літ уже була заручена.
— Ова! Моя дочка ще перед заручинами дитину мала.

Господар застав у себе в коморі цигана:
— А ти чого сюди забровся, цигане?

Чого я забрався, то я знаю, але чого ви сюди прийшли, то я вже ніяк не второпаю.

Загублену військову книжку видану через П. К. У. в Крем'янці на імя Теодора Яценюка, сина Захара і Єлисавети, уродженого 1898 р. в селі Волиця, гм. Лавівці, пов. Крем'янець, цим уневажною. 85-3-2

Увага Українці й Українці!

Зближається зима і свята. Кожний з Вас повинен тепло й гарно збратися. Оминайте посередників і перекупців; купуйте товари просто з фабрики, де за гроші, які віддасте в ваших околицях, отримаєте в нас подвійну кількість товару, цілий комплект тільки за 46 зол., а саме: 2 і пів метра велюр або ульстер зимовий, товар пухкий і м'який з чистої вовни на елеганське зимове чоловіче або жіноче пальто з підшивкою на відвороті пов. широк., 1 светер чоловічий зимовий з рукавами, до запинання при шні, в кольорах бронзу, сірим і гранат; 3 метри теплої флязелі на чоловічу сорочку, 3 мтр. маркізи на елеганську дамську сукню, 1 пара теплих чоловічих кальсонів, 1 вафльовий ручник, 1 пара теплих чоловічих скарпеток, 1 пара теплих панчіх, 1 шовкова краватка і 3 хусточки до носа. Це все висилаємо тільки за 46 зол. за післяплатою (залічкою) по отриманню листовного замовлення. Платиться при відборі. Увага! Купуючий нічого не ризикує, бо по скільки товар не подобається, приймаємо його назад, а гроші повертаємо. Але запевняємо, що кожний з наших товарів буде задоволений і що можемо очікувати подяк. Ті, що зараз надішлють 3 зол., не платять коштів опак і почт. опл. Замовлення просимо адресувати:
Firma „Polska Produkcja“, Łódź, Kilińskiego 44.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ „УКРАЇНСЬКУ ГРОМАДУ“

Вийшов з друку і продається
Холмський і Волинський Народний Календар на 1929 р.
(борадник на ріжні випадки селян. життя)
Д-ра М. Ваврисевича (VII рік)
Зміст обіцяний, погода по Брюсу, маса відомостей і порад по рільництву, медицині ветеринарії, бажільництву, кухні, на громадські теми і т. п. з 25 малюнками.
Календар цей дійсно Народний, цілком світський і від нікого незалежний.
Ціна 1 зол. без перес., polecono 1 зол. 70 гр.
Гроші враз з замовленням слати почт. переказом по адресі:
Dr. M. Wawrysiwicz, poczta Horodło, z. Lubelska. 10-1

Найкращі пам'ятники на могили
— і огорожі для могил —
— виготовляє ЗАКЛАД —
ЙОСИПА ВЕРЕМЧУКА
Матеріал першого сорту. Пам'ятники (готові, або на замовлення) й огорожі в найбільшому виборі.
Ціни дуже доступні!
Адреса: Луцьк, ал. В. Хороброго (б. вул. Рівенська) № 31-б.

УВАГА! Рільники! УВАГА!
ПЕРША КРАЄВА ФАБРИКА ПОЛОТНА „ДОБРОБУТ“
Львів, вул. Замарстинівська 29.
подібно, яку попередних роках так і в цьому році міває всякого рода сирівці, як лен коноплі і т. д. на ріжнородні полотна, дайки, зефіри, бархани, рушники, вовни, сукна і т. д. на найбільш корисних умовах.
Фабрика „Добробут“, яка існує вже 28 літ, має однукову змогу, завдяки якості свого полотна та завдяки збільшеній видайности—задоволити ваше селянство. Тому треба звертатися тільки до неї.
На запити висилается пояснення, цінники і прібіки даром і оплачено.—Приймаємо агентів на найбільш догідних умовах. 87-3-1

Vim є великою допомогою для кожної господині. Миють ним шкло і порцеляну, чистять ложки, ножі й виделки, шурують горшки, рондлі й всяке кухонне начиння. За допомогою Vim-у ідеально утримуються ванни, миски й крани. Насипати на вохку шматинку малу кількість Vim-у, і по хвилині зникнуть всілякі плями й занечищення, — а далі довести все до лискучости чистою м'якою шматинкою

Lever Brothers Limited, Anglja.